

Nr 266.

Av herr **Lindhagen**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.

I propositionen 232 har framlagts förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 18 juni 1926 om avstyckning enligt lagen om delning av jord å landet.

Propositionen är föranledd av en riksdagens skrivelse år 1933. Vid nämnda riksdag väcktes nämligen motioner av undertecknad i första kammaren (nr 197) och av herr Johansson i Edsbyn i andra kammaren (nr 355) oberoende av varandra. Det gälle förslag om ändring i avstyckningsförfarandet till tryggande av utstyckade jordbruks fullständigande med tillräckliga ägor av erforderliga slag.

Andra lagutskottet tillstyrkte enhälligt hemställan till Kungl. Maj:t »om utredning huruvida och i vad mån tillämpningen av 19 kap. 3 § jorddelningslagen jämte därmed sammanhängande lagrum varit gynnsam för bildande av bärkraftiga jordbruksfastigheter, vid vilken utredning särskilt avseende bör fästas å verkningarna av gällande praxis i fråga om tilldelning av erforderliga ägoslag». I motiven framhölls att särskild uppmärksamhet borde ägnas åt verkningarna såväl ur det mindre jordbrukets som ur skogshushållningens synpunkt. Denna motivering åstadkom nog den nämnda enigheten. Båda de stridande intressena hade skänkts förhoppningar.

Då nu jordbruket alltid fått finna sig i att vara den svagare parten emot den mäktigare skogsindustrien ansåg jag emellertid rådligt att till utskottets betänkande föga — icke en reservation, som ej kunde ifrågakomma — men väl ett »Program för utskottets hemställan» (sid. 18—29 i utskottets utlåtande nr 18). Mina synpunkter utvecklades under följande kapitelrubriker: Striden mellan industri och jordbruk om skogen; Förebyggande av ofullständiga jordbruks tillkomst genom skifteslagstiftningen; Norrländska ägostyckningslagen; Begreppet stödskog; 1926 års jorddelningslag och dess följd-författningar; Jordkommissionernas och lantmästeristyrelsens artskilda direktiv; Kontrollen på jorddelningslagens tillämpning; Skogsintressets dominerande inflytande på direktiven; Exempel på avstyckningar enligt jorddelningslagen; Sammanläggning av fastigheter å landet; Sammanfattning. Vid programmet fogades åtskilliga bilagor.

Ärendet överlämnades till beredning av sociala jordutredningen. Denna avgav den 12 juni 1936 sitt betänkande. Detta är undertecknat av ledamoten i första kammaren professor K. G. Westman, ledamoten av samma kammarare lantbrukare Elov B. Andersson i Fältenborg, generaldirektören i lant-

mäteristyrelsen Harald Malmberg, ledamoten av andra kammaren Helmer Molander, numera ledamoten av första kammaren, sekreteraren hos svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, redaktören Hemming Sten i Gävle och ledamoten av första kammaren jägmästare Gustav Tamm. Såsom sekreterare tjänstgjorde byråchefen, numera militieombudsmannen Sture Centerwall.

Detta betänkande ligger till grund för propositionen. Omsider har föreslagits en rättsida på erforderliga avstyckningsbestämmelser. Jordbruket har blivit i det stora hela jämställt med industrien. Modenäringen står ej längre som en tiggare vid dörren. De gamla skifteskommissionerna saknade all representation för de sociala intressena. Och när år 1926 votering begärdes i första kammaren för ett förtydligande åtminstone i syfte, att odlingsmark skulle såsom norrländska ägostyckningslagen påbjöd uttryckligen tilläggas avstyckningarna, så reste sig för ett sådant förslag de översta norrlandsbänkarna, under det att Svea- och Götalands representanter stodo upp ur bänkarna mot en sådan utsträckt hand till skogsbygdernas jordbruk. Sådan kan parlamentarismen vara.

*

Mot formuleringarna i propositionens lagförslag skall jag ej ingå i närmare granskning under tillit till att grundsatserna även vunnit åtminstone i stort ett betryggande beaktande i lagtexterna.

I en huvudpunkt måste emellertid göras en bestämd erinran. I skogsbygder och särskilt skogsbygderna i landets nordligare delar har sedan gammalt och är ännu uppodlingen av oodlad mark en huvudsak för jordbrukets utveckling. Detta bygger ju främst på odling. Och ett visst område odlad mark ger ju också en större årlig avkastning än om samma område beväxes med skog, som skördas först efter långa års tillväxt. Detta har varit den röda tråden i den sociala jordfrågans framfärd i landet och detta lika mycket nu som fordom.

Vid min motion i år i första kammaren (nr 195) om den stora arrendatorsklassens tryggande och frigörelse samt de talrika ofullständiga jordbrukens komplettering med tilläggsjord genom lag finnas fogade skilda uttalanden av sekreteraren i Norrbottens läns hushållningssällskap, A. Österman. Det betonas oavlåtligt såsom ett nödrop i dessa dokument, att nyodling är vad som först och sist kräves för jordbrukets uppryckning och jordbruksbefolkningens räddning i Norrland.

Texten till 3 § andra stycket punkt 1 i lagförslaget svävar emellertid betänkligt på målet. Äng sättes före till åker odlingsbar mark och jordbrukets förstärkning genom nyodling till åker förses dessutom med den erinran, att i detta fall bör det äga rum endast » där så finnes önskvärt och lämpligen kan ske ». Vi känna Dig vackra mask. Texten i lagen stimulerar förrättningsmännen att vara eftergivna med odlingsmarken. Kanske därför att skogsägaren önskar behålla den för skogsväxt. Och lika olägligt anses det förmodligen vara att giva något som helst finger åt kraven på ofullständiga

jordbruks komplettering med odlingsbar mark för nyodling till åker. Denna skuggrädsla för den sociala jordfrågans lagvägar går igen på så många sätt. Den klassiska tågordningen har alltid varit: odlad jord, mark för nyodling till åker, äng, bete, fiske och skog.

Vidare, det viktigaste inlägget i avgivna yttranden kommer enligt min mening från överlantmätaren i Hallands län. *Han tvivlar på att lagändringen kommer att fylla sitt syfte. En tillfredsställande jorddelning, säger han, vinnas icke enbart genom materiella föreskrifter, huru jordbruksfastigheter böra sammansättas av olika ägoslag. Uppenbarligen måste uppmärksamhet också ägnas frågan, huruvida garantier finnes för att givna materiella bestämmelser bleve rätt tillämpade. Enligt överlantmätarens mening kunde för närvarande lätt ett avgörande inflytande på avstyckningsförrättningar utövas av sakägarna och lagens föreskrifter därigenom bliva ineffektiva. Detta syntes honom motivera en undersökning av de organisatoriska förhållandena på området.*

Detta är också min erfarenhet på alla stigar och kosor, där jag varit med i bemödanden för människornas rätt till jorden.

Slutorden till förenämnda program vid andra lagutskottets utlåtande nr 18 år 1933 slutar ock med orden: »Praeterea censeo, det är marken ensam, som helt talar sanningens språk, icke intressena, experterna, papperen och kartorna. Detta blir således min sista programpunkt för undersökningen.»

*

Det bör erinras, att förslaget ej upptager någon ansats till rättande av sådant skifte, varigenom jordbruksfastighet tilldelats även sin husbehovs- och hemskog mildals från gården. Så är förhållandet i Lillherrdal i Dalarna och även annorstädes.

*

Det hemställes, att riksdagen ville,

1) vid prövning av propositionen nr 232 besluta ändrad lydelse av lagförslagets 19 kap. 3 §, mom. 1, andra stycket punkt 1 med följande innebörd:

»Fastighet avsedd till självförsörjande jordbruk skall i mån av tillgång innehålla tillräckliga ägor i åker, till åker odlingsbar mark, äng eller därtill odlingsbar mark, bete, fiske, samt, där ej nedan i denna paragraf annorlunda stadgas, lämpligt belägen skog för tillgodoseende av nödigt husbehov och, där för sakägarna överkomligt tillfälle erbjuder sig, även stödskog.

Skall sammanläggning äga rum, i samband med avstyckningen utan äventyrande av bestående brukningsenheter, må vid uppskattning av behovet av olika ägoslag medräknas tillgång av motsvarande ägoslag å annan fastighet eller fastighetsdel, som skall ingå i sammanläggningen.»

2) i skrivelse till Konungen hemställa, att allvarlig uppmärksamhet måtte ägnas den av förslaget olösta angelägenheten, att organisatoriska och *moraliska* garantier skapas för att givna materiella bestämmelser bliva rätt tillämpade, vilket i jorddelningens annaler i vid utsträckning icke skett.

Stockholm den 6 april 1937.

Carl Lindhagen.
